

Живорад Ајдачић

*Културна историја у транзицији
(2000-2014)*

Енциклопедија српског немара

(Гаси се српска енциклопедија?)

Полазећи од уверења да је онима који данас воде Србију веома стало и до угледа Србије као државе у којој се закони поштују бар толико колико и у већини других европских земаља, и до успешности Српске енциклопедије као пројекта од посебног националног значаја, чији је квалитет више пута јавно потврђен, са надом да тај пројекат неће бити несмотрено угрожен. Ко би то допустио остао би врло неславно запамћен, а таквих ипак неће бити, како је недавно истакао Предраг Пипер, потпредседник уређивачког одбора Српске енциклопедије реагујући на одлуку Министарства просвете, науке и технолошког развоја да се значајно умање средства овој енциклопедији, као и Матици српској, где се заправо зауставља даљи рад на овом важном послу.

ЗЛОЧИН ПРЕМА НАУЦИ

Треба истаћи да Хрватски лексикографски завод запошљава готово 200 људи, који раде пре свега на Хрватском лексикографском лексикону

и на изради енциклопедијских издања. Резултати Матице српске у области енциклопедистике и лексикографије нису ништа мањег значаја од хрватских, а код нас је тај посао организован са свега 12 запослених. Матичин енциклопедијски и лексикографски производ је високо квалитетан, а изузетно јефтин. Разбијати овакав систем је не само злочин према Матици већ и према науци и према народу коме та наука припада. Зато је неопходно да што пре научна и политичка заједница почну да изграђују стратегију научне политике у овој области.

Треба истаћи ове године нису добијена никаква средства, а оно што је наговештено неколико пута је мање од потребног. Одредити неки симболичан износ, скоро је једнако одлучи да се рад на Српској енциклопедији обустави што би било у супротности и са законом и са разумним односом према националним вредностима.

Скоро све европске земље и све земље у нашем суседству имају националне енциклопедије тако да је наш спој националне и опште енциклопе-

дије суштина сазнања овог поколења о нама самима и о свету у којем живимо.

Као народ нисмо никада изградили озбиљну научну политику у области енциклопедије па нам се зато и десило да су кључне иницијативе ове врсте одмах после Првог светског рата дошле из научне заједнице, пре свега од Станоја Станојевића, а онда се десило да шира политичка заједница није показала адекватно разумевање за стратешки важан пројекат.

Професор Драган Станић, председник Матице српске и председник Уређивачког одбора Српске енциклопедије истиче: “Ми смо данас у ситуацији у којој је 1924. године био професор Станојевић. То значи да у Матици српској имамо изграђен цео систем енциклопедијске делатности, а чекамо да политичка заједница свати шта је неопходно да се уради на плану дефинисања једне озбиљне научне политике.”.

Ако политичка елита не буде на ове изазове умела да одговори на прави начин, онда ће ову делатност преузети нека друга, а не Српска научна заједница, као што је у краљевини, а касније и још више у социјалистичкој Југославији ту улогу преузео Загреб. Зато, данас код Хрвата имате један моћан Лексикографски завод “Мирослав Крлежа”, а код Срба, Матици српској, сваки министарски чиновник може да стави нож под грло.

Само неколико месеци пошто је јавности представљен други том прве Српске енциклопедије, коју објављују Матица српска, САНУ и Завод за уџбенике, будућност овог национал-

ног пројекта првог реда доведена је у питање.

У јуну месецу на адресу Матице српске, као главног извођача научног посла, стигло је службено обавештење да је надлежно Министарство просвете, науке и технолошког развоја одлучило да Српској енциклопедији умањи средства за 60 одсто, а Матици српској за близу 50 одсто у односу на 2012. годину. Цео проблем Матица је изложила новом министру науке др Срђану Вербићу и замолила га да се што пре приступи системском решењу. Треба истаћи да је министар Вербић потекао из Истраживачке станице Петница која је основана 1982. године, вероватно као удружење грађана, и не би било чудо да ту организацију финансира Сорос.

НЕБРИГА ПРИШТИНСКОГ НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА

Пре осам година Влада Србије је издвојила новац, а од зграде ни шемеља!

Да се дневно постављала само по једна цигла од времена од када је директор Приштинског Народног позоришта Ненад Тодоровић, 2008. године, са тадашњим министром културе Војиславом Брајевићем договорио да се у Косовској Митровици подигне нова театарска зграда до сада би једина активна српска институција културе на КиМ имала свој кров над главом. Овако, остали су подстанари, приморани да плаћају високу закупнину “Трепчи”, власнику простора митровачког културног центра, због чега су принуђени да се у јуну ове године иселе.

Због немогућности да остваре дугорочну сарадњу без финансијске надокнаде са “Трепчом” Приштинско позориште принуђено је да сценско седиште пресели у Грачаницу. Шта рећи када су градоначелник Грачанице Бранимир Стојановић и Директор дома културе Живојин Ракочевић, имали много више слуха за потребе позоришта, него локална самоуправа у Митровици. Нажалост у Косовској Митровици која је урбана средина и у којој постоји велика потреба за културним садржајем не постоји ни један наменски простор, не само да нема позоришне зграде, нема ни галерије, концертне сале... Зато је још несхватљивије да позоришту као најактивнијој Српској културној институцији ни су обезбеђени услови за рад.

Изградња позоришне зграде у К. Митровици пре осам година није била само на нивоу лепих замисли. Влада Србије је тада наменила окоп 2.000.000 евра да се у овај посао уђе, али министри који су наследили Брајовића нису били заинтересовани да се пројекат реализује, а најмање интересовање је показао садашњи министар, Иван Тасовац.

ЗАШТО ДОБРИЦА ЋОСИЋ НИЈЕ НИКАДА ОТВОРИО САЈАМ КЊИГА

Увек га је неко “забетонирао” као вечну опасност. Разлози су били “да би то изазвало узнемирење јавности”, а да је “стар”, а “можда неће ни прихватити”.

Када се погледа списак имена српских (и југословенских) писаца који су имали част да отворе Београдски ме-

ђународни сајам књига, међу бројним именима нема имена Добрице Ћосића. Међу знаним и незнаним, значајним и безначајним писцима, многим већ забрављени, нема Ћосићевог имена. Како то да српски Солжењичин и Толстој није завредео да отвори највећу културну манифестацију Балкана. Увек у противставу, увек ангажован “лево” или “десно”, национално или патриотски. Ћосић очито није био ничији миљеник, до миљеник својих читалаца. Да ова теза није истинита вероватно би се и његово име нашло на списку почасних за отварање сајма. Поређењем продатих тиража писаца који су отварали Сајам и Ћосићевих, несумњиво би закључили да су, у најмању руку егал уз Иву Андрића и Мешу Селимовића сигурно би био међу најчитанијима.

Жарко Чигоја је пет година био члан Савета Београдског сајма књига. По вољи и одлуци Скупштине града, а поред њега је учествовало још девет издавачких кућа. Савет је одлучивао, као и увек до тада о домаћем писцу који ће отворити Сајам књига. Након укидања Савета, формиран је Одбор као радно тело Скупштине града у коме је био Милован Витезовић, писац, као члан Одбора је у неколико наврата предлагао Добрицу. Ни у том сазиву Добрица није могао проћи ничије прегусто “сито”. Увек га је неко “забетонирао”. Некако је Витезовић, прошле године, успео да предложи Љубивоја Ршумовића. Нису могли да одбију јер им и деца и унуци читају тог истог Ршума.

Прошлогодишњи страни гост Београдског међународног сајма књига била је Пољска на којем се појавио

министар културе Пољске, али наш министар Иван Тасовац није имао времена, како уобичајено одговара, но ипак су углед државе Србије спасили својим присуством председник Владе Републике Србије Ивица Дачић и министар просвете, науке и технолошког развоја проф. др Томислав Јовановић, где су са делегацијом Одбора и домаћином Љубивојем Ршумовићем обавили разговор са пољским министром културе.

100. ГОДИНА ВЕЛИКОГ РАТА МАРШ НА ДРИНУ И ПРЕКО СТОКХОЛМА

Капетан Музичке краљевске гарде “Станислав Бинички” је универзалним језиком музике осведочио аутентичне звуке ратишта током херојске одбране Србије 1914. године, век од настанка чувеног “Марша на Дрину”.

Иво Андрић, када је 1961. године отишао у Стокхолм да прими Нобелову награду за књигу “На Дрини ћуприја”, у пртљагу је понео и предратну грамофонску плочу са снимком “Марша на Дрину”. Инсистирао је да му награда буде уручена уз његове звуке. Швеђанима се мелодија много допала,

па је чувени шведски трубач Лил Јорген Петерсен убрзо снимео сингл са већ мелодијом Биничког, која је убрзо прихваћена скоро у целом свету.

Свако извођење “Марш на Дрину” нарочито у време када је био забрањиван, Срби су доживљавали као наставак победа са Цера и Колубаре. Корачница коју је Станислав Бинички компоновао уз грмљавину топова 1914. године, чувала је поносно сећање на страдања и победе у великом рату и када се о њима морало ћутати. “Марш на Дрину” дословно се претворило у фолклор. Марш се кроз битке и албанску голгору пренели у главама и срцима Српски војни музичари. Они су остали без инструмената, палили су партитуре да се греју у снегу, али Марш нису заборавили. Чим су од савезника добили инструменте, освајали су их мелодијом “Марш на Дрину” коју су изводили на турнејама широм Европе.

Да ли ће овај уважени композитор доживети да за своје стваралачко дело и сва своја дела која је компоновао ући у музичке куће, мизичке манифестације и музичке уџбенике Српског народа, а да се не догоди као случај прославе 100 година нашег великог композитора Мокрањца.